

Nimistöntutkijain kongressi Lontoossa

Amsterdamissa v. 1963 tehdyn päätöksen mukaisesti pidettiin IX nimistöntutkijain kansainvälinen kongressi Lontoossa. Kongressipäivät olivat 3.—8.7. 1966, ja niiden keskuspaikkana oli Lontoon yliopisto, University College London. Osanottajia oli tällä kertaa huomattavasti vähemmän kuin edellisissä kongresseissa, alle kahdensadan 29 maasta, joten voi puhua Lontoon pienoiskongressista. Syynä siihen oli ehkä onomastisen tutkimuksen ohuus Englannissa, ehkä sekin että kongressin yleiskielenä oli melkeinpä vain englanti, mikä lienee pelottanut englantia taitamattomia onomastikkoja lähtemästä Brittein saarille.

On kuvaavaa, ettei isäntämaasta Englannista ollut osanottajien luettelossa kuin 12 nimeä, kun taas Länsi-Saksasta oli mukana 19 onomastikkoa ja Yhdysvalloista tällä kertaa sama määrä kuin isäntiä. Skandinavia suorastaan loisti edustajiensa lukumäärällä: Ruotsista oli 16 tutkijaa ja Tanskasta 18. Vain yksi edustaja oli Japanista, Maltalta, Italiasta, Portugalista ja Suomesta. Suomalais-ugrilaista onomastiikkaa edustivat kongressissa allekirjoittaneen lisäksi virolainen professori P. Arumaa (Tukholmasta) sekä unkarilaiset professorit L. Benkó ja L. Gáldi sekä tohtori A. Mikesy (Budapestistä).

Kongressin isännistöön kuuluivat sen presidenttinä kasvatuksen ja tieteiden ministeri Goronwy Roberts ja jäseninä maan eri yliopistojen ja korkeakoulujen rehtorit sekä eräiden tieteellisten seurojen edustajat. 13-jäsenen järjestelytoimikunnan ja kongressin presidenttinä toimi Englannin paikannimi yhdistyksen puheenjohtaja, Lontoon yliopiston professori A. H. Smith.

*

Kongressin avajaiset olivat 4. 7. yliopiston eräässä pienessä juhlasalissa

(Botany Theatre). Puheita niissä pitivät mm. ministeri Roberts, yliopiston provosti (the Provost of University College) sir Ifor Evans, järjestelytoimikunnan puheenjohtaja prof. Smith, onomastisten tieteiden kansainvälisen komitean pääsihteeri, belgialainen professori H. J. van de Wijer sekä toinen pääsihteeri prof. H. Draye. Avajaisien jatkona oli prof. Smithin esitelmä Chronological problems in place-name studies, jossa hän sattuvasti valaisi Englannin nimistön näkökulmasta kongressin pääteemaa kronologiset kerrostumat nimistöntutkimuksessa (Chronological Stratification in Name Studies). — Kongressin viralliset kielet olivat englanti, ranska ja saksa, joskin luentosalissa, kokouksissa ja illanvietoissa kuuli enimmäkseen englantia.

Esitelmiä oli myös paljon vähemmän kuin edellisissä kongresseissa: kaikkiaan kuutisenkymmentä, joista monisteeseen Summaries of papers sisältyi referaatit 49:stä. Pääteemoiltaan kongressi oli jakaantunut kahdeksaan sektioon: 1) principles, methods and general onomastics, 2) the English-speaking regions of the world, 3) Western and Central Europe (Austria, Belgium, Germany, Netherlands, Switzerland), 4) Celtic onomastics, 5) South-western Europe and Romance language regions (France, Italy, Malta, Portugal, Spain), 6) South-eastern Europe (the Balkans and Turkey), 7) Eastern Europe and Asia (especially the Slavonic-speaking regions) ja 8) anthroponymy. Suomalais-ugrilaisten sektio puuttui tälläkin kertaa kuten kahdeksasta aikaisemmastakin kongressista. Oma esitelmäni (chairmanina prof. Arumaa) oli aiheesta Über den Ursprung und die Struktur der ostseefinnischen zweigliedrigen Personennamen ja kuului siis antroponymian ryhmään, ja unkarilainen Gáldi käsitteli aihetta Problèmes de

stratification toponymique dans le sud-est de la Transylvanie, joka sekään tiukasti arvioiden ei ollut suomalais-ugri-laista onomastiikkaa.

Ensimmäisen kokouspäivän esitelmistä kiinnostavimmat — suomalaisen tutkijan mielestä — olivat itäsaksalaisen tohtori H. Schallin »Der Name »Slawen« (Slavini), jossa hän esitti slaavien nimelle etymologian: mkreik. alkumuoto **Sklav-eni* 'Leute, die in Giebelhäusern wohnen' (ks. Summaries of papers s. 26—27), sekä puolalaisen professorin Stanislaw Rospondin »Die Urslaven im Lichte der Onomastik«, jossa aihetta käsiteltiin etupäässä nimistöön sisältyvän johtopäästeistön avulla (ks. Summaries of papers s. 23—24). Toisena kokouspäivänä kävin ennen omaa esitelmääni kuuntelemassa itävaltalaisen professorin E. Kranzmayerin laajaa selostusta »Gegenwärtiger Forschungsstand der Namenskunde in Österreich«, ja myöhemmin iltapäivällä kuuntelin toisenkin esitelmän, Kielin yliopiston professorin H. Stegerin »Mittelalterliche Namensschreibung als Quelle der historischen Dialektgeographie« (Summaries of papers s. 30), johon läheisesti liittyi myös prahalaisen tohtori S. Utesenyn selostus »Wert der Ortsnamen für die Datierung mundartlicher Entwicklung«, jota hän valaisi runsaan karttamateriaalin avulla. Erityistä mielenkiintoa tuntien odotimme me, suomalais-ugrilaiset onomastikot, samaksi iltapäiväksi aiottua moskovalaisen B. Serebrennikovin esitelmää »The problem of historical stratification of hydronyms in the northern part of the Soviet Union«, joka laajasta saksankielisestä referaatista päätellen (Summaries of papers s. 40—41) käsitteli Pohjois-Venäjän joennimien eri kerrostumia suffiksiston avulla, mutta esitelmöitsijä oli estynyt saapumasta kongressiin. Kolmannen kokouspäivän esitelmistä kuuntelin leipzigiläisen tohtori Wolfgang Fleischerin »Chronologische Schichtung durch Namenwechsel: grundsätzliche Bemerkungen

zum Wechsel von Orts- und Flurnamen« (Summaries of papers s. 9), ja etukäteen olin perehtynyt belgialaisen professorin O. Leysin aiheeseen »Der Eigenname in seinem formalen Verhältnis zum Appellativ«, toimin näet hänen esitelmänsä aikana chairmanina. — Nimien ja nimiryhmien ikäämistä valaisevissa esitelmissä tähdenntettiin erityisesti niitä viitteitä, joita nimen äänneasu (vrt. äännehistoriaa) ja etenkin johtimet tarjoavat kysymyksen ratkaisemiseksi. Tässä mielessä ei itämerensuomalaista nimistöä ole juuri tutkittu, joten Lontoon kongressissa pidetty esitelmäsarja tarjoaa paljon varten otettavia vihjeitä myös tuleville suomalaisille onomastikoille.

*

Vanhosten perinteiden mukaan oli kongressissa kevyempääkin ohjelmistoa: oli ennen varsinaisen kongressin alkamista tutustumisillanvietto Ramsay Hallissa, oli seuraavana iltapäivänä yliopistokomitean puheenjohtajan lordi Strangin ja provostin sir Ifor Evansin vastaanotto yliopiston ylähallissa, ja neljännen kongressipäivän iltana yliopiston varakansleri sir Thomas Creed ja lady Creed kutsuivat kongressilaiset vastaanotolle yliopiston hallintorakennukseen (the Senate House), minkä jälkeen vielä oli yhteinen juhlaillallinen yliopiston refectoryssa. Sen aikana pidettiin vuoroin vakavia, vuoroin leikkilisiä puheita onomastiikasta ja kuuluisista onomastikoista. Kongressin viides päivä (7. 8.) oli kokonaan omistettu retkille, joita tehtiin valinnaisesti ryhmittäin Canterburyyn, Oxfordiin ja Cambridgeen. Vaimoni ja minä osallistuimme Oxfordin retkeen, jolloin oppaan avulla saimme perehtyä vanhan ja kuuluisan yliopiston eri kollegioihin sekä suurenmoiseen kirjastoon. Lounaalla oxfordilainen professori C. L. Wrenn kertoili leikkisään tapaan yliopistoalueen ja sen lähistön paikannimistä, joihin liittyy runsaasti anekdootteja ja kansanetymologioita.

Kongressin viimeisenä päivänä oli kansainvälisen nimistökomitean tavannut istunto, jossa käsiteltiin mm. nimistötutkimuksen kansainvälisen keskuksen (Belgiassa Louvainissa) ja sen julkaiseman aikakauskirjan *Onoman* asemaa ja tulevia tehtäviä, valittiin eräiden maiden uudet edustajat komiteaan ja päätettiin pitää seuraava kansainvälinen onomastikkojen kongressi v. 1969 Wienissä. Kokouksessa kiiruhtivat Bulgarian, Sveitsin ja Norjan edustajat varaamaan seuraavien kongressien paikaksi oman maansa pääkaupungin: Sofian v. 1972, Bernin v. 1975 ja Oslon v. 1978. — Välittömästi nimistökomitean kokouksen jälkeen oli kongressin päättäjäiset Botany Theatressa. Tällöin professori Smith lausui päätösesanat ja professorit van de Wijer sekä Draye esittivät laajan katsauksen onomastiikan kansainvälisen keskuksen toimintaan edellisenä kolmivuotiskautena, nimistötutkimuksen kehitykseen maailmassa ja sen asemaan yliopistollisena

oppiaineena sekä lopuksi muistoesanat manalle menneistä tunnetuista onomastikoista.

Lontoon yliopistokaupunginosa Bloomsbury tarjosi varsin rauhallisen ympäristön tieteelliselle kongressille, joskin Oxford tai Cambridge tässä mielessä olisi ollut ehkä vielä suotuisampi. Toisaalta Gower Streetiltä, jonka varrella University Collegen päärakennukset sijaitsevat, ei ollut pitkälti matkaa suurkaupungin valtavyylälle Oxford Streetille. Siitä taas avautuvat tiet nähtävyyksille ja elämyksille, joita Lontoolla oli tarjottavana enemmän kuin esim. Oxfordilla sellaiselle, joka piti niitä arvokkaampina kuin onomastisia esitelmiä. — Mielestäni Lontoon pienoiskongressilla puutteistaan huolimatta oli herättävä ja virkistävä vaikutus eri maiden nimistötutkimukseen ja ennen kaikkea eri maiden väliseen yhteistomintaan yhteisten onomastisten problemien ratkaisemiseksi.

VILJO NISSILÄ